

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΕΣΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΕΜΒΑΘΥΝΣΗΣ/ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ Γ΄ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΔΕΙΓΜΑΤΙΚΟ ΓΡΑΠΤΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΤΕΤΡΑΜΗΝΟΥ

ΜΕΡΟΣ Α΄: ΔΙΔΑΓΜΕΝΑ ΚΕΙΜΕΝΑ (10 ΜΟΝΑΔΕΣ)

A1.

Κ. Π. Καβάφης, «Από υαλί χρωματιστό»

Πολύ με συγκινεί μια λεπτομέρεια
στην στέψιν, εν Βλαχέρναις, του Ιωάννη Καντακουζηνού
και της Ειρήνης Ανδρονίκου Ασάν.

Όπως δεν είχαν παρά λίγους πολυτίμους λίθους
(του ταλαιπώρου κράτους μας ήταν μεγάλ' η πτώχεια)

φόρεσαν τεχνητούς. Ένα σωρό κομμάτια από υαλί,
κόκκινα, πράσινα ή γαλάζια. Τίποτε

το ταπεινόν ή το αναξιοπρεπές

δεν έχουν κατ' εμέ τα κομματάκια αυτά

από υαλί χρωματιστό. Μοιάζουνε τουναντίον

σαν μια διαμαρτυρία θλιβερή

κατά της άδικης κακομοιριάς των στεφομένων.

Είναι τα σύμβολα του τι ήρμοζε να έχουν,

του τι εξάπαντος ήταν ορθόν να έχουν

στην στέψι των ένας Κυρ Ιωάννης Καντακουζηνός,

μια Κυρία Ειρήνη Ανδρονίκου Ασάν.

Ερώτηση A1

(α) Να εξηγήσετε ποια λεπτομέρεια κατά την τελετή της στέψης συγκινεί το ποιητικό υποκείμενο και με ποιες σκέψεις αυτό αιτιολογεί τη συγκίνησή του.

(3 μονάδες)

(β) Να σχολιάσετε τη λειτουργία των επιθέτων στο ποίημα σε σχέση με την περιγραφή των κοσμημάτων και με ό,τι αυτά συμβολίζουν.

(2 μονάδες)

A2.

Γιώργος Ιωάννου, «Μες στους Προσφυγικούς Συνοικισμούς»

Στέκομαι και κοιτάζω τα παιδιά· παίζουνε μπάλα. Κάθομαι στο ορισμένο καφενείο· σε λίγο θα σχολάσουν και θ' αρχίσουν να καταφτάνουν οι μεγάλοι. Κουρασμένοι απ' τη

δουλειά, είναι πολύ πιο αληθινοί. Οι περισσότεροι γεννήθηκαν εδώ σ' αυτή την πόλη, όπως κι εγώ. Κι όμως διατηρούν πιο καθαρά τα χαρακτηριστικά της ράτσας τους και την ψυχή τους, από μας τους διεσπαρμένους. Ιδίως όταν τους βλέπω εδώ, μου φαίνονται πιο γνήσιοι. Κάπως αλλιώς μοιάζουν μακριά, σε άλλα περιβάλλοντα συναντημένοι.

Η αλήθεια πάντως είναι πώς στο ζήτημα της αναγνωρίσεως έχω φοβερά εξασκηθεί. [...]

Κι όμως πόση συγκίνηση έχει να κοιτάξεις ή να συζητάς στα καφενεία και να διστάσεις τη δική σου ή μια άλλη πανάρχαια ράτσα. Ακούς εκείνες τις φωνές με τη ζεστή προφορά και σου 'ρχεται ν' αγκαλιάσεις. Ονόματα από σβησμένους τάχα λαούς και χώρες δειλιάζουν μέσα στο νου· μεθώ μονάχα και που τα λέω από μέσα μου, καθώς ολοένα βεβαιώνομαι. Χαίρομαι να κοιτάζω τις αδρές και τίμιες φυσιογνωμίες τους, κι ανατριχιάζω βαθιά, όταν σκέφτομαι πώς αυτός πού μου μιλά είναι δικός μου άνθρωπος, της φυλής μου. Κάτι σα ζεστό κύμα με σκεπάζει ξαφνικά, θαρρείς και γύρισα επιτέλους στην πατρίδα. Δεν έχει σημασία που δε γνώρισα ποτέ αυτή την πατρίδα ή που δε γεννήθηκα καν εκεί. Το αίμα μου από κει μονάχα τραβάει· εκτός κι αν είναι αληθινό πώς ο άνθρωπος αποτελείται απ' αυτά πού τρώει και πίνει, οπότε πράγματι είμαι από δω. Και πώς εξηγείται τότε όλη αυτή η λαχτάρα;

Γυρνώ μες στους προσφυγικούς συνοικισμούς με δυνατή ευχαρίστηση. Θράκες, Χετταίοι, Φρύγες, όμορφοι Λυδοί, πάλι, θαρρείς, ανθούν ανάμεσά μας. Οι ίδιοι δεν ξέρουν βέβαια αυτά τα ονόματα· για μένα όμως είναι φορτωμένα μυστήριο και αγάπη. Κι αν ακόμα δεν είναι, πολύ θα ήθελα να ήταν έτσι η αλήθεια.

Κι όμως τα τελευταία χρόνια έχουν κάνει το παν για να σκορπίσει η ομορφιά αυτή στους τέσσερεις ανέμους. Οι εγκληματίες των γραφείων εκμεταλλεύτηκαν τη ζωηράδα τους και την αγνότητά τους. Τους εξώθησαν να σφάξουν και να σφαχτούν· να φαγωθούν, ιδίως μεταξύ τους. Τώρα φυσικά τους τρέμουν και προσπαθούν να τους ξεφορτωθούν με τη μετανάστευση. Πολύ αργά, νομίζω.

Κάθε φορά πού φεύγω από κει, με αποχαιρετούν χωρίς να δείξουν παραξένεμα, αν και άγνωστοί μου άνθρωποι. Τους πληροφορεί το αίμα τους για μένα, όπως και το δικό μου με κάνει να τους κατέχω ολόκληρους. Πάντως ποτέ τους δεν επιμένουν να με κρατήσουν στις παρές τους.

Ολομόναχος, ξένος παντάξενος, χάνομαι στις μεγάλες αρτηρίες. [...]

Εγώ όμως από τώρα είμαι βαριά παραπονεμένος. Μέσα στους ξένους και στα ξένα πράγματα ζω διαρκώς· στα έτοιμα και στα ενοικιασμένα. Συγκατοικώ με ανθρώπους πού αδιαφορούν τελείως για μένα, κι εγώ γι' αυτούς. Ούτε μικροδιαφορές δεν υπάρχουν καν μεταξύ μας. Ο ένας αποφεύγει τον άλλο, όσο μπορεί. Μα κι αν τύχει να σου μιλήσουνε, κρύβουν συνήθως τα πραγματικά τους στοιχεία σα να 'ναι τίποτε κακοποιοί. Το ιδανικό, η τελευταία λέξη του πολιτισμού, είναι, λέει, να μη ξέρεις ούτε τη φάτσα το γείτονά σου. Πονηρά πράγματα βέβαια· προφάσεις πολιτισμού, για να διευκολύνονται οι αταξίες.

Γι' αυτό ζηλεύω αυτούς που βρίσκονται στον τόπο τους, στα χωράφια τους, στους συγγενείς τους, στα πατρογονικά τους. Τουλάχιστο, ας ήμουν σ' ένα προσφυγικό συνοικισμό με ανθρώπους της ράτσας μου τριγύρω.

(Για ένα φιλότιμο, 1964)

Ερώτηση Α2

α) Κύριο θέμα στο αφήγημα του Γ. Ιωάννου «Μες στους προσφυγικούς συνοικισμούς» είναι η σύνδεση των ανθρώπων με την καταγωγή και τις ρίζες τους. Να εξηγήσετε πώς παρουσιάζεται η σύνδεση αυτή στο κείμενο.

(2 μονάδες)

β) Ποιον τύπο αφηγητή και τι είδους εστίαση εντοπίζετε στο απόσπασμα από το αφήγημα του Γ. Ιωάννου και πώς λειτουργεί η επιλογή αυτή για τον αναγνώστη;

(3 μονάδες)

ΜΕΡΟΣ Β: ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΔΙΔΑΓΜΕΝΟΥ ΜΕ ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

(50 ΜΟΝΑΔΕΣ)

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Β1.

Γιώργος Ιωάννου, «Ομίχλη»

Δεν ξέρω πια τι γίνεται με την ομίχλη κι αν εξακολουθεί να πέφτει τόσο πηχτή ή μήπως χάθηκε ολότελα κι αυτή, όπως η πάχνη πάνω απ' τα πρωινά κεραμίδια. Βλέποντας την παρθενική πάχνη να γυαλίζει παντού, λέγαμε: "Είχε κρύο τη νύχτα" ή "τα λάχανα θα γίνουν με την πάχνη πιο γλυκά· πρέπει να κάνουμε ντολμάδες".

Όταν ερχόταν ο καιρός της ομίχλης, είχα πάντα το νου μου σ' αυτήν. Μέρα τη μέρα περίμενα να με σκεπάσει κι εγώ να χώνομαι αθέατος μέσα της. Θλιβόμουν όμως πολύ, όταν έπεφτε τις καθημερινές, την ώρα που βασανιζόμουν με τα χαρτιά στο γραφείο. Παρακαλούσα να κρατήσει ως το βράδυ, συνήθως όμως γύρω στο μεσημέρι διαλυόταν από έναν ήλιο ιδιαίτερα δυσάρεστο.

Μα, καμιά φορά, όταν ξυπνώντας τ' απόγευμα, την ώρα που έλεγα αν θα πάω στο σινεμά ή στο καφενείο, έβλεπα αναπάντεχα απ' το παράθυρο το απέραντο θέαμα της ομίχλης, άλλαζα αμέσως σχέδια και πορείες. Σήκωνα το γιακά της καμπαρντίνας, κατέβαινα με σιγουριά τα σκαλιά κι έφευγα για την παραλία, χωρίς ταλαντεύσεις. Η ομίχλη είναι για να βαδίζεις μέσα σ' αυτήν. Διασχίζεις κάτι που είναι πυκνότερο από αέρας και σε στηρίζει. Αλλά και κάτι ακόμα· ομίχλη χωρίς λιμάνι είναι πράγμα αταίριαστο.

Η ομίχλη ήταν ακόμα πιο γλυκιά, όταν την ψιλοκεντούσε εκείνη η βροχή, η πολύ ψιλή βροχή του ουρανού μας. Αυτή που δε σε βρέχει, μα σε ποτίζει μονάχα και φυτρώνουν πιο λαμπερά τα μαλλιά σου την άλλη βδομάδα. Και τότε έπαιρναν νόημα τα φώτα και τα τραμ και τα κορναρίσματα. Ακόμα κι οι πολυκατοικίες γίνονταν ελκυστικές μες στην αχνάδα.

Κι ύστερα έφτανα στο καφενείο του λιμανιού, αυτό που από χρόνια είναι γκρεμισμένο, να ξαναβρώ την παρέα μου. Κι όταν δεν ήταν εκεί – και δεν ήταν ποτέ εκεί – καθόμουν ώρες και καρτερούσα. Πίσω απ' τα τζάμια διαβαίναν αράδα οι σκιές αυτών, που τώρα έχουν πεθάνει. Κολλούσαν το μούτρο τους για μια στιγμή στο θαμπό τζάμι κι άλλοι έμπαιναν μέσα, ενώ άλλοι τραβούσαν ανατολικά για τον Πύργο του Αίματος. Κι αν δε μου έγνεφε κανείς, έβγαινα κι ακολουθούσα μια σκιά, που ποτέ δεν μπορούσα να προφτάσω.

Δε θυμάμαι από πού ερχόταν εκείνη η ομίχλη· μάλλον κατέβαινε από ψηλά. Τώρα, πάντως, ξεκινάει βαθιά απ' τα όνειρα. Αυτά που χρόνια μένανε σκεπασμένα μ' ένα βαρύ καπάκι, που όμως πήρε απ' την πίεση για καλά να παραμερίζει.

Πέφτει πολλή ομίχλη, γίνομαι ένα μ' αυτήν, και ξεκινάω. Ακολουθώ άλλες σκιές ονοματίζοντάς τες. Περπατώ κοιτάζοντας το λιθόστρωτο. Αυτό σε πολλούς δρόμους και δρομάκια ακόμα διατηρείται. Δεν υπάρχει, βέβαια, ανάμεσα στις πέτρες το χορταράκι, που φύτρωνε τότε. Όλα έχουν γκρεμίσει ή ξεραθεί. Κανένας θάνατος δεν είναι καλός. Ω, και να 'ταν αλήθεια, αυτό που λένε, πως θα τους ξαναβρούμε όλους...

Ακολουθώντας τις σκιές μπαίνω πάντα στον ίδιο δρόμο. Τα δέντρα και τα φυτά θεριεύουν μες στη μοναξιά και τη θολούρα. Γίνονται σαν κάστρα τεράστια. Φτάνω στο αγέρωχο σπίτι το τυλιγμένο με κισσούς και φυλλώματα. Παρόλο που οι σκιές κοντοστέκονται και σα να μου γνέφουν, εγώ δεν πλησιάζω καν στην Πορτάρα. Θαρρώ πως μόνο αγαπημένο πρόσωπο θα με πείσει κάποτε να την περάσω.

Φεύγω και ξαναχάνομαι μέσα στα τραμ, τα φώτα και την κίνηση. Ο νους μου είναι κολλημένος στην ομίχλη και σ' όλα όσα είδα μέσα σ' αυτήν. Προσπαθώντας να ξεχαστώ περπατώ πολύ τις ομιχλιασμένες νύχτες. Αισθάνομαι κάποια ανακούφιση με το βάδισμα. Τα μεγάλα βάσανα κατασταλάζουνε σιγά σιγά στο κορμί και διοχετεύονται απ' τα πόδια στο υγρό χώμα.

(Η μόνη κληρονομιά, 1974)

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

B1.

M. Καραγάτσης, «Το νερό της βροχής»

Κάτω στο Γουώππιν, στους ντόκους ... Η ομίχλη είναι αραιή. Μιστ, όχι φογκ. Πούσι γαλατένιο που σέρνεται πάνω στον ποταμό και ξεστρατίζει ζερβόδεξα τυλίγοντας με μυστήριο τους έρημους και μίζερους δρόμους του Ηστ Εντ. Μαύρη άσφαλτος, μαύρα σπίτια. Μαύροι περίπλοκοι δρόμοι, που ξεκινώντας απ' την κεντρική αρτηρία χάνονται προς απίθανες κατευθύνσεις. Πού και πού ένα λαμπιόνι που γεννάει φωτεινή εστία μέσα στον αχνό. Κάτι σα νεφέλωμα στο χάος του στερεώματος.

Προχωρούμε στην τύχη. Περπατάμε για να περπατάμε. Κι όπου μας βγάλει ο δρόμος. Επειδή δεν έχει τέρμα ο δρόμος μας. Δεν έχει σκοπό. Ήρθαμε εδώ για να βουτηχτούμε στην ομίχλη. Να νιώσουμε πάνω στη σάρκα μας το χάδι της το παγερό. Ν' ανασάνουμε την ύπουλη υγρασία της. Να περιπλανήσουμε τη μοναξιά μας στις ερημιές της απόμακρης συνοικίας. Να μαντέψουμε με την ευαισθησία της ψυχής μας όσα τα μάτια μας δεν δύνανται να ιδούν. Όσα σκεπάζει η νύχτα και η ομίχλη.

(Το νερό της βροχής, 1950)

Ερώτηση B1

α) Να συγκρίνετε στα πιο πάνω κείμενα την επίδραση της ομίχλης στην ψυχική κατάσταση του αφηγητή. Τεκμηριώστε την απάντησή σας με αναφορές στα δύο πιο πάνω αποσπάσματα.

(5 μονάδες)

β) i. Να διακρίνετε το είδος της αφήγησης και το είδος της εστίασης, σε καθένα από τα πιο πάνω κείμενα.

(2 μονάδες)

ii. Να εξηγήσετε πώς διαφοροποιείται το είδος της αφήγησης στο δεύτερο κείμενο, σε σύγκριση με το πρώτο, και πώς λειτουργεί αυτή η διαφοροποίηση για εσάς, ως αναγνώστη.

(3 μονάδες)

ΤΕΛΟΣ